DOI 10.37491/UNZ.108.2
УДК 351:323.2 (477)

Сергій ГОРЄЛИЙ[1]

ГРОМАДСЬКА УЧАСТЬ У ФОРМУВАННІ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Аналізується громадська участь у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України, а також окреслено проблем і перспектив розвитку у цій сфері. Узагальнено поняття громадської участі. Наголошується, що громадська участь є процесом, за допомогою якого громадяни залучаються до процесів прийняття публічно-управлінських рішень, розробки політики, планування та реалізації проєктів, які впливають на їхнє життя та суспільство в цілому. Окреслено правові та законодавчі основи громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України. Розкрито роль громадських організацій, аналітичних центрів та експертних груп, які займаються моніторингом питань національної безпеки, серед яких виділено такі: Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння, фонд «Повернись живим» (з 2024 року Центр ініціатив ПЖ), «Центр Медіареформи» (StopFake), Інститут інформаційної безпеки, Центр громадянських свобод, «Громадський комітет національної безпеки України». Описано низку діалогових платформ обговорення питань національної безпеки. Зокрема, на місцевому рівні виділено групове обговорення, фокус-групу, вуличне опитування, дослідницьку прогулянку, відкриту зустріч, майстерню ідей (воркшоп). Аналіз наукової літератури дозволив виокремити рівні громадської участі та їхні впливовості, зокрема: I — маніпулювання, II — терапія, III — інформування, IV — консульту-

[1] аспірант, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, *horielyi_s@univer.km.ua*, https://orcid.org/0009-0003-6814-1977.

© Горелий С., 2025

unz.univer.km.ua Університетські наукові записки, 2025, № 6 (108), С. 14-26

вання, V — врахування думки, VI — партнерство, VII — делегування повноважень, VIII — громадське керування. При цьому наголошено на трьох останніх рівнях, для яких характерна реальна (дієва) участь громадян у процесі планування, прийняття та реалізації публічно-управлінських рішень у формах партнерської участі, референдумів тощо. Проведено аналіз ключових проблем громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України, а саме: недостатня прозорість процесів, обмежені можливості для залучення, низький рівень обізнаності громадськості, відсутність ефективних механізмів зворотного зв'язку, недостатня підтримка громадських ініціатив, інформаційні маніпуляції та дезінформація, відсутність єдиної політики з питань громадської безпеки. Окреслено шляхи вирішення проблем та усунення їхніх наслідків, а також запропоновано перспективні напрями розвитку громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України.

***Ключові слова**: національна безпека, громадська участь, стратегія національної безпеки України, громадські організації.*

Постановка проблеми. У сучасному світі, де гібридні загрози, інформаційні війни та внутрішні соціально-політичні виклики постійно змінюють безпекове середовище, ефективне стратегування у сфері національної безпеки вимагає не лише професіоналізму державних органів, а й активної участі громадянського суспільства. Незважаючи на декларативні положення про важливість громадської участі та наявність певних механізмів залучення громадськості до державного управління, реальний рівень та ефективність такої участі у сфері національної безпеки в Україні залишаються недостатньо високими.

Розбудова демократичного суспільства передбачає активну участь громадян у прийнятті рішень, зокрема, що стосуються їхніх прав та інтересів. Сфера національної безпеки є особливо актуальною, оскільки вона безпосередньо впливає на життя кожного громадянина. Крім цього, залучення громадськості до формування та реалізації стратегії національної безпеки сприяє підвищенню легітимності та підтримки державної політики у цій сфері, а також забезпечує врахування різних поглядів та інтересів. Також громадська участь є важливим інструментом забезпечення прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади у сфері національної безпеки. Це дозволить громадянам контролювати використання бюджетних коштів, оцінювати ефективність реалізації стратегії та виявляти можливі зловживання чи відхилення.

Участь громадян у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки сприяє підвищенню громадянської свідомості, патріотизму та відповідальності за майбутнє нашої держави. Спільне обговорення та визначення пріоритетів у сфері національної безпеки допоможе консолідувати суспільство навколо спільних цінностей та цілей, а також зміцнити національну єдність. Особливої актуальності вищезазначені питання набувають

Університетські наукові записки, 2025, №6 (108), С. 14-26. unz.univer.km.ua

в Україні в період повномасштабного вторгнення російської федерації на територію нашої держави. Це і зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останні наукові пошуки та публікації свідчать про зростальну роль громадської участі у сфері національної безпеки. Окремі аспекти зазначеної проблеми розглянуто у працях українських та зарубіжних вчених. Зокрема, Ю. Богач, Н. Кривокульська здійснили аналіз форм участі громадськості у місцевому самоврядуванні. А. М. Мерник наголошує на важливості громадського контролю за діяльністю органів влади у сфері національної безпеки, зокрема, в умовах воєнного стану. В. В. Мушенок здійснив систематизацію та аналіз нормативно-правового забезпечення громадського нагляду за діяльністю державних органів у сфері забезпечення національної безпеки та запропоновано його подальше удосконалення. М. Вайлі, Н. Вардосанідзе, С. Ґаньон-Туркотт систематизували основні принципи, організаційні аспекти, практичні поради планування та здійснення публічних консультацій. Ш. Арнштайн класифікував рівні громадської участі згідно з впливовістю, дієвістю та реальністю задіяння громадян у цьому процесі.

Однак, попри велику кількість наукових здобутків, існують численні проблеми та виклики, які необхідно подолати для забезпечення ефективного та демократичного управління у сфері національної безпеки. Вирішення цих проблем потребують глибокого наукового аналізу, розробки практичних рекомендацій та впровадження ефективних механізмів. Проведене дослідження сприятиме зміцненню демократичних засад публічного управління у сфері національної безпеки, підвищенню довіри громадян до органів влади та забезпеченню стійкого захисту національних інтересів України.

Мета статті — аналіз громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України, а також окреслення проблем і перспектив розвитку у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Поняття громадської участі тісно пов'язане із поняттями демократії та прав і свобод громадянина. Так, для забезпечення демократії необхідна активна участь громадськості у житті суспільства. Аналіз наукової літератури показав, що терміни «залучення» та «участь» вчені досить часто ототожнюють. Однак, на нашу думку, ці поняття відрізняються. Основною відміною рисою є роль громадянина у вищезазначених процесах. Так, стосовно залучення громадян мається на увазі активна позиція їх у подіях чи процесах, які ініціюються від органів влади («згори-донизу»), а участь громадськості передбачає, що ініціатива йде від самих громадян («знизу-вгору»).

Зауважимо, що тема громадської участі, її форм та інструментів здебільшого вивчається в контексті реалізації місцевої демократії, проте поряд з цим не зменшує своєї ролі у вирішенні питань загальнодержавного значення, зокрема, у сфері національної безпеки.

unz.univer.km.ua Університетські наукові записки, 2025, № 6 (108), С. 14-26

Виділяють різні підходи до трактування поняття громадської участі. Так, досить об'ємне пояснення дає Ю. Борейко. Він визначає громадську участь як процес взаємодії громадського сектора з органами влади; форму участі в розв'язанні актуальних соціально-економічних та культурних проблем місцевої громади, що також опосередковано може бути участю в політичному процесі; участь структур громадянського суспільства в підготовці, ухваленні та організації контролю за виконанням рішень влади [1].

На думку італійських дослідників, громадська участь являє собою «безперервний процес взаємодії між громадськістю та органами влади, відповідальними за підготовку, прийняття та виконання рішень» [2].

Відзначимо, що поняття та роль громадської участі найбільшим чином розкривається у її функціях. А саме: вплив активних громадян на прийняття публічно-управлінських рішень, виявлення альтернативних варіантів рішень, розв'язання актуальних проблем суспільства, зокрема, у сфері національної безпеки, об'єднання громадськості та консолідація суспільства, діагностика прихованих проблем громадськості, а також легітимізація діяльності органів влади та формування довірливих відносин до влади.

На нашу думку, громадська участь (або публічна участь) — це процес, за допомогою якого громадяни безпосередньо беруть участь у прийнятті публічно-управлінських рішень, розробці політики, плануванні проєктів, стратегій, які впливають на їхнє життя та суспільство в цілому, а також контролі за їх реалізацією та виконанням. Водночас основною метою громадської участі є забезпечення прозорості, підзвітності, ефективності та справедливості прийнятих рішень й гармонізації відносин між органами влади та суспільством на засадах взаємної довіри та забезпеченні ефективного зворотного зв'язку. Зауважимо, що в Україні громадянам надаються різні права, можливості, механізми, які гарантують участь у процесах прийняття публічно-управлінських рішень, що закріплено на законодавчому рівні, проте потребують значного доопрацювання та удосконалення, особливо в період воєнного стану.

Найбільш доступним та одним із найефективніших способів реалізації права на громадську участь є голосування. Крім цього, другим компонентом права на вибори є балотування на виборах, що гарантує необмежений вибір кандидатів, посилює демократію та надає можливість виборцям висловити свою позицію, а також представити різні суспільні погляди. Також громадську участь, зокрема політичну активність, можна реалізовувати через членство в громадських об'єднаннях (неурядових організаціях та політичних партіях) [3].

Ще однією формою прямої демократії та громадської участі є громадські (законодавчі) ініціативи, які дозволяють громадянам брати безпосередню участь у законотворчій діяльності. На сьогодні, на жаль, в Україні така форма громадської участі законодавчо не закріплена та не реалізована, хоча є поширеною в ЄС. Проте громадяни можуть брати участь у громадських обговореннях, які реалізуються від муніципальних органів влади до рівня міністерств і парламентів у вигляді:

— участі громадськості в підготовці законопроєктів;

Університетські наукові записки, 2025, №6 (108), С. 14-26. unz.univer.km.ua

— консультаційних рад та робочих груп при міністерствах;

— муніципальних (місцевих) громадських обговорень на різні суспільно важливі питання [3].

Правові рамки залучення громадськості до питань національної безпеки, а також цивільного контролю становлять, у першу чергу, Конституція України (зокрема, ст.ст. 15, 34, 36, 38, 40) [4] та закони України, такі як: «Про національну безпеку України» [5], «Про інформацію» [6], «Про доступ до публічної інформації» [7], «Про громадські об'єднання» [8] тощо. Крім цього, право на громадську участь гарантується міжнародним правом, зокрема, Загальною декларацією прав людини [9], яка забезпечує громадян можливістю брати участь в управлінні державою через обраних представників або безпосередньо, а також Міжнародним пактом про громадянські і політичні права [10].

Аналіз наукової літератури свідчить, що процес громадської участі може варіюватись відповідно до рівня впливу суспільної думки на публічні рішення. Так, до прикладу, згідно з класифікацією Ш. Арнштайна (Sherry Arnstein) [11], виділяють вісім рівнів громадської участі, кожен з яких характеризується певним рівнем впливовості (табл. 1).

Таблиця 1

Рівні громадської участі та їхні впливовості

Рівень громадської участі	Рівень впливовості	Особливості
I — маніпулювання	відсутність участі	відсутні альтернативні варіанти рішень, відсутній зворотний зв'язок, притаманні маніпуляційні підходи.
II — терапія		
III — інформування	обмежений рівень участі	можливість громадян отримувати інформацію та висловлювати свої думки без гарантії, що їхні думки вплинуть на суб'єкта ухвалення публічно-управлінських рішень.
IV — консультування		
V — врахування думки	обмежений рівень участі	передбачає врахування думки громадськості.
VI — партнерство	реальна (дієва) участь	реальна участь громадян у процесі планування, прийняття та реалізації публічно-управлінських рішень у формах партнерської участі, референдумів тощо.
VII — делегування повноважень		
VIII — громадське керування		

Примітка: складено автором за даними [11; 12].

Зазначимо, що найпоширенішими формами громадської участі, зокрема, у сфері національної безпеки України, є запит на інформацію та звернення громадян. Так, за даними Служби забезпечення доступу до публічної інформації та зв'язків із ЗМІ Апарату Ради національної безпеки і оборони України, за 2022–2024 роки можемо прослідкувати наступну динаміку (рис. 1, 2).

unz.univer.km.ua Університетські наукові записки, 2025, № 6 (108), С. 14-26

Аналіз звернень громадян до Апарату Ради національної безпеки і оборони (РНБО) України за період 2022–2024 років дозволить виявити пріоритети та проблеми, які хвилюють громадян у сфері національної безпеки, а також про ефективність роботи державних органів у цій сфері. Так, згідно із звітами Служби забезпечення доступу до публічної інформації та зв'язків із ЗМІ Апарату Ради національної безпеки і оборони України у 2022 році переважали звернення, пов'язані з безпосередньою загрозою життю та безпеці громадян внаслідок повномасштабного вторгнення та питання соціального захисту ВПО. У 2023 році зросла кількість звернень, пов'язаних з наслідками воєнних дій та відновлення територій. У 2024 році актуалізувалися питання забезпечення законності та охорони правопорядку, прав і свобод громадян, а також питання економічної, цінової, інвестиційної, зовнішньоекономічної, регіональної політики та будівництва, підприємництва [13; 14; 15].

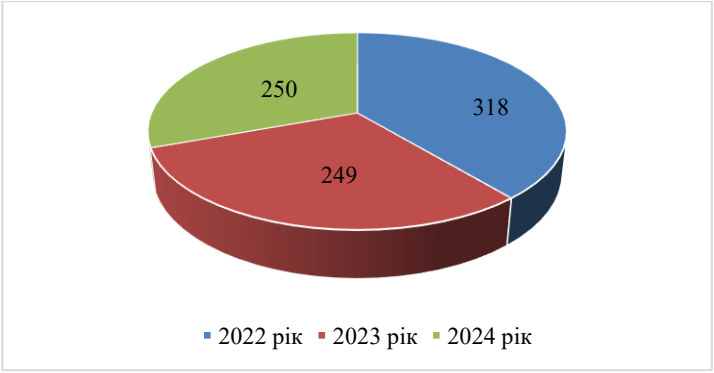

Рис. 1. Кількість запитів на інформацію Апарату Ради національної безпеки і оборони України за 2022–2024 роки

Примітка: побудовано автором за даними [13; 14; 15].

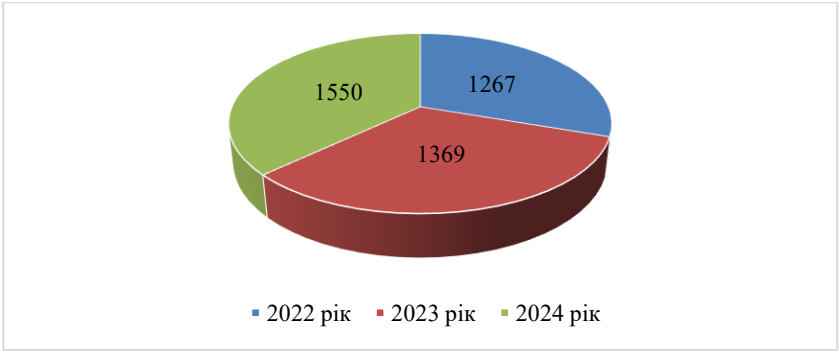

Рис. 2. Кількість звернень громадян до Апарату Ради національної безпеки і оборони України за 2022–2024 роки

Примітка: побудовано автором за даними [13; 14; 15].

Університетські наукові записки, 2025, №6 (108), С. 14-26. unz.univer.km.ua

Загалом, звернення і запити за змістом розподіляються за такими напрямками (табл. 2):

Таблиця 2

Розподіл запитів та звернень громадян за змістом у 2022–2024 роках

Напрями питань/кількість листів	2022	2023	2024
Питання забезпечення законності та охорони правопорядку, прав і свобод громадян;	304	894	917
Питання обороноздатності, суверенітету, міждержавних і міжнаціональних відносин	246	279	321
Питання економічної, цінової, інвестиційної, зовнішньоекономічної, регіональної політики та будівництва, підприємництва	157	201	309
Питання діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади	136	113	102
Питання соціального захисту	523	70	96
Питання праці та заробітної плати	26	20	17
Інші питання	192	41	38

*Примітка: п*обудовано автором за даними [13; 14; 15].

Як бачимо з табл. 2, питому вагу за останні два роки складають питання забезпечення законності та охорони правопорядку, прав і свобод громадян, а також питання обороноздатності, суверенітету, міждержавних і міжнаціональних відносин, що прямо впливає на стан національної безпеки України.

Відповідно до Закону України «Про звернення громадян» [16], поряд із письмовими громадяни мають право надсилати запити, пропозиції в електронному вигляді. Крім цього, органи місцевого самоврядування формують та впроваджують спеціальні онлайн-платформи й вебсайти, які надають можливість надсилати звернення, петиції та проводити громадські консультації. Прийняття останніх змін в рази збільшило кількість поданих петицій та використання різних механізмів подання петицій громадянами. В Україні створено низка платформ і порталів, кожен для різних рівнів влади [17].

Зазначимо, що в Україні діє велика кількість громадських організацій, аналітичних центрів та експертних груп, які займаються моніторингом питань національної безпеки, спостереженням за діяльністю органів державної влади та адвокацією змін у політиці. Серед громадських організацій яскравими прикладами роботи у сфері національної безпеки слугують такі:

— Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння (ЦДАКР) — добровільне об'єднання кваліфікованих спеціалістів у сфері професійного аналізу процесів роззброєння і озброєння (переозброєння) армій держав регіону, реформування силових структур, діяльності окремих підприємств і активності України на міжнародному ринку озброєнь [18];

— Фонд «Повернись живим» (з 2024 року Центр ініціатив ПЖ) — громадська організація, яка сприяє посиленню сфери безпеки та оборони Укра-

unz.univer.km.ua Університетські наукові записки, 2025, № 6 (108), С. 14-26

їни шляхом закупівлі та імпорту товарів військового та подвійного призначення, підготовки військових фахівців (саперів, снайперів, операторів безпілотних літальних апаратів та піхотного озброєння), навчання основам домедичної допомоги, сприяння проведенню секретних місій, відновлення ветеранів та військовослужбовців після поранень, травм та/чи захворювань [19];

— «Центр Медіареформи» (StopFake) — громадська організація, заснована Могилянською школою журналістики з метою запровадження в Україні високих стандартів журналістської освіти, підвищення рівня медіаграмотності серед громадян, інформування про небезпеки пропаганди та поширення неправдивої інформації (фейків) у ЗМІ, а також спростування дезінформації [20];

— Інститут інформаційної безпеки — неурядова організація, заснована в 2015 році для розробки та реалізації ефективних стратегій у сфері інформаційної безпеки держави, суспільства та громадян, захисту інформаційного суверенітету України [21];

— Центр громадянських свобод — правозахисна організація, яка функціонує для захисту прав людей в Україні та регіоні ОБСЄ, документує воєнні злочини з боку окупаційної влади російської федерації, захищає переслідуваних владою учасників у різних областях країни [22];

— «Громадський комітет національної безпеки України» — це громадська неприбуткова організація, основною метою якої є залучення громадян до справи забезпечення і захисту національних інтересів України, розвиток громадянського суспільства, утвердження суспільної згоди, міжнаціонального та міжконфесійного миру, участь у розробці стратегій програм розвитку тощо [23].

Державні органи влади у сфері національної безпеки (Рада національної безпеки і оборони України (РНБО)), Міністерство оборони України та інші стають ініціаторами діалогових платформ, а саме проводять консультації з громадськістю, круглі столи, форуми та інші заходи для обговорення питань національної безпеки. Такі заходи сприятимуть подальшому удосконаленню законодавства і стратегії національної безпеки на зміцненню довірливих відносин між громадськістю та органами влади. На місцевому рівні такий діалог реалізується у форматі консультацій з громадськістю, а саме:

— *групового обговорення* («світове кафе») — бесіди про суть справи в неофіційній обстановці, яка дозволяє накопичувати думки учасників заходу та розглянути проблему з різних сторін;

— *фокус-групи* — вільної бесіди у невимушеній комфортній обстановці, яка триває зазвичай півтори-дві години і проводиться за заздалегідь підготовленим переліком запитань;

— *вуличного опитування*;

— *дослідницької прогулянки* — екскурсії, в якій учасниками виступають не гості територіальної громади, а її жителі;

— *відкритої зустрічі*;

— *майстерні ідей* (воркшоп);

— та іншого [24; 25].

А. М. Мерник наголошує на тому, що під час дії воєнного стану громадяни стикаються з низкою перешкод щодо реалізації права на громадську участь (обмеження на свободу слова, зборів, мітингів, право на приватне життя тощо). Зокрема, мова йде про громадський контроль у сфері національної безпеки. Проте автор наводить вагомі аргументи щодо важливості гармонійної взаємодії між владою та громадянами, доступу до інформації, контролю дій владних структур, забезпечення розвитку демократії та прозорості прийнятих рішень, особливо під час воєнного стану [26].

Варто зауважити, що досить часто громадська участь зводиться до проведення формальних консультацій, круглих столів або слухань, які не мають реального впливу на прийняття рішень. Думка громадськості враховується лише номінально, без внесення суттєвих змін до стратегічних документів. Причиною такого стану речей є недостатня політична воля державних органів до реального діалогу з громадськістю, бажання лише формально відповідати міжнародним стандартам демократичного управління. Водночас велика частка інформації у сфері національної безпеки залишається закритою для громадськості під грифом «державної таємниці» або «інформації з обмеженим доступом». Це, у свою чергу, ускладнює обґрунтований аналіз проблем, розробку альтернативних пропозицій та здійснення ефективного громадського контролю.

Велика частина громадських організацій, які функціонують у сфері національної безпеки, мають обмежені ресурси (фінансові, кадрові, експертні тощо), що обмежує їхню спроможність здійснювати якісні дослідження, моніторинг діяльності державних органів та ефективно адвокатувати свої інтереси.

В узагальненому вигляді основні проблеми громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України представлено в табл. 3.

Таблиця 3

Ключові проблеми громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України

Проблема	Характеристика
Недостатня прозорість процесів	Процеси розробки та реалізації стратегії національної безпеки часто залишаються закритими для громадськості, що обмежує можливості для обговорення, внесення пропозицій та контролю за діями державних органів. Інформація про загрози, пріоритети та плани дій часто недоступна, що ускладнює формування об'єктивної громадської думки та конструктивної критики.
Обмежені можливості для залучення	Механізми залучення громадськості (громадські ради, консультації, слухання) часто є формальними та неефективними. Громадські організації та експерти не завжди мають реальний вплив на прийняття рішень, а їхні пропозиції часто ігноруються.
Низький рівень обізнаності громадськості	Значна частина громадян не має достатньої інформації про стратегію національної безпеки, загрози та виклики, з якими стикається Україна, а також про мож-

unz.univer.km.ua Університетські наукові записки, 2025, № 6 (108), С. 14-26

Проблема	Характеристика
	ливості своєї участі у забезпеченні безпеки. Це ускладнює формування активної громадянської позиції та відповідального ставлення до питань національної безпеки.
Відсутність ефективних механізмів зворотного зв'язку	Недостатньо розвинені механізми зворотного зв'язку між органами державної влади та громадськістю щодо реалізації стратегії національної безпеки. Це ускладнює оцінку ефективності дій державних органів та внесення необхідних коректив.
Недостатня підтримка громадських ініціатив	Органи державної влади не завжди надають достатню підтримку громадським ініціативам, спрямованим на зміцнення національної безпеки, наприклад, проектам з підвищення медіаграмотності, розвитку критичного мислення, протидії дезінформації тощо.
Інформаційні маніпуляції та дезінформація	Зовнішні та внутрішні сили використовують інформаційні маніпуляції та дезінформацію для підриву довіри до органів державної влади, дестабілізації ситуації в країні та роз'єднання суспільства. Це ускладнює формування об'єктивної громадської думки та конструктивної участі у забезпеченні національної безпеки.
Відсутність єдиної політики з питань громадської безпеки	Недостатність чіткості державної політики щодо залучення громадськості до питань безпеки, що призводить до ситуативних ініціатив без стратегічного бачення та підтримки.

Примітка: складено автором.

Як бачимо з табл. 3, проблеми громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України мають різноманітний характер, наслідками яких можуть стати:

— зниження довіри до органів державної влади та їхніх рішень;

— підвищення рівня тривоги та недовіри в суспільстві;

— ускладнення консолідації суспільства навколо спільних цінностей та цілей;

— зниження ефективності державної політики у сфері національної безпеки;

— збільшення вразливості до зовнішніх загроз та гібридної війни.

Для вирішення основних проблем громадської участі у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України потрібен комплексний підхід, який включатиме такі напрями:

1. *Забезпечення реальної, а не формальної участі* (надання громадським радам при органах влади права вето на певні рішення, або права обов'язкового погодження, публікація інформації про те, як були враховані результати громадських обговорень при прийнятті остаточних рішень);

2. *Розширення доступу до інформації та забезпечення прозорості* (забезпечення відкритості інформації про діяльність сектору безпеки і обо-

Університетські наукові записки, 2025, №6 (108), С. 14-26. unz.univer.km.ua

рони, за винятком даних, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці, спрощення процедур запиту на інформацію та скорочення термінів надання відповідей);

3. *Посилення спроможності громадських організацій* (надання грантової підтримки громадським організаціям, які працюють у сфері національної безпеки, формування баз даних експертів у різних галузях національної безпеки);

4. *Підвищення рівня обізнаності та зацікавленості громадськості* (проведення інформаційних кампаній з метою підвищення обізнаності громадськості про питання національної безпеки та можливості своєї участі у формуванні політики);

5. *Створення ефективних механізмів громадського контролю* (залучення громадських організацій до проведення аудиту діяльності органів державної влади у сфері національної безпеки, створення безпечних умов для вільного доступу журналістів до інформації).

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, громадська участь у формуванні та реалізації стратегії національної безпеки України є надзвичайно актуальною та важливою для демократичного розвитку України, забезпечення прозорості та підзвітності, підвищення якості та ефективності стратегії, підтримки національної єдності та протидії зовнішнім загрозам. Залучення громадськості до стратегування у сфері національної безпеки є необхідною умовою для забезпечення стабільного та безпечного майбутнього України.

Подальші дослідження повинні зосередитися на оцінці реального впливу громадських ініціатив, розробці ефективних механізмів громадського контролю та забезпеченні безпеки громадських активістів. Особлива увага має бути приділена залученню вразливих груп населення до формування політики національної безпеки та боротьбі з маніпулюванням громадською думкою та дезінформацією.

Список використаних джерел

1. Борейко Ю. Г. Громадська участь як принцип діяльності місцевої територіальної громади. *Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша* / за заг. ред. В. І. Бортнікова, Я. Б. Яроша. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. Вип. 14. С. 17–20.
2. Scilegell K. Complesso de Ideologia in sistema politico. Milano : SD, 1991. 311 p.
3. Теми. *Путівник з прав людини*. URL: https://www.rights.in.ua/themes (дата звернення 02.06.2025).
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/jP_qB (дата звернення 02.06.2025).
5. Про національну безпеку України. Закон України від 21.06.2018 р. № 2469–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/7uojm (дата звернення: 15.06.2025).
6. Про інформацію. Закон України від 02.10.1992 р. № 2657–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/BhaqM (дата звернення: 15.06.2025).

unz.univer.km.ua Університетські наукові записки, 2025, № 6 (108), С. 14-26

7. Про доступ до публічної інформації. Закон України від 13.01.2011 р. № 2939–VI. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/73XEx (дата звернення: 15.06.2025).
8. Про громадські об'єднання. Закон України від 22.03.2012 р. № 4572–VI. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/SUtov (дата звернення: 15.06.2025).
9. Загальна декларація прав людини: Міжнародний документ/Декларація прийнята і проголошена резолюцією 217А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10.12.1948 р. № 995_015. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/MV9Lv (дата звернення: 15.06.2025).
10. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. Ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 19.10.1973 р. № 2148–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/cB8TC (дата звернення: 15.06.2025).
11. Arnstein S. R. A Ladder of Citizen Participation, *Journal of the American Institute of Planners.* 1969. Vol. 35, No 4. Pp. 216–224. https://doi.org/10.1080/01944366908977225. (date of access: 15.06.2025).
12. Кривокульська Н., Богач Ю. Аналіз форм участі громадськості у місцевому самоврядуванні. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30, № 4. С. 60–66. http://dx.doi.org/10.35774/econa2020.04.060 (дата звернення: 15.06.2025).
13. Звіт про опрацювання запитів на інформацію та звернень громадян у 2024 році. *Рада національної безпеки і оборони України*. URL: https://t.ly/V7J5A (дата звернення: 15.06.2025).
14. Звіт про опрацювання запитів на інформацію та звернень громадян у 2023 році. *Рада національної безпеки і оборони України*. URL: https://t.ly/LMG5M (дата звернення: 15.06.2025).
15. Звіт про опрацювання запитів на інформацію та звернень громадян у 2022 році. *Рада національної безпеки і оборони України*. URL: https://t.ly/KeJJ7 (дата звернення: 15.06.2025).
16. Про звернення громадян. Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96–ВР. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://t.ly/lihs6 (дата звернення: 02.06.2025).
17. Громадська участь. *bE-Open*. URL: https://t.ly/yfx7B (дата звернення: 02.06.2025).
18. Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння. URL: https://cacds.org.ua (дата звернення: 15.06.2025).
19. Фонд «Повернись живим». URL: https://savelife.in.ua (дата звернення: 15.06.2025).
20. Центр Медіареформи. URL: https://www.stopfake.org/uk/pro-nas (дата звернення: 15.06.2025).
21. Інститут інформаційної безпеки. URL: https://www.infosecurity.institute (дата звернення: 15.06.2025).
22. Центр громадянських свобод. URL: https://ccl.org.ua/about-us (дата звернення: 15.06.2025).
23. Центр розвитку суспільства. URL: http://www.sdc-ua.org (дата звернення: 15.06.2025).
24. Гоманюк М. Радимось з громадою: Організація консультацій з громадськістю в територіальній громаді. Неформалізовані підходи / за заг. ред. В. Купрія. Київ : Поліграф плюс, 2023. 80 с. *Урядовий портал.* URL: https://t.ly/v3l9J (дата звернення: 15.06.2025).

25. Публічні консультації: Крок за кроком / С. Ґаньон-Туркотт, М. Вайлі, Н. Вардосанідзе та ін. *Реанімаційний пакет реформ*. URL: https://t.ly/ZV1Ks (дата звернення: 15.06.2025).
26. Мерник А. М. Громадський контроль в умовах воєнного стану. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. Том 31, № 4. С. 46–62. https://doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-4-46 (дата звернення: 15.06.2025).
27. Мушенок В. В. Громадський нагляд за діяльністю державних органів у сфері забезпечення національної безпеки. *Національна безпека: право та економіка.* 2024. Вип. 1. С. 52–60. http://doi.org/10.51369/3083-5917-2024-1-6 (дата звернення: 15.06.2025).

Надійшла до редакції 26.07.2025
Рекомендовано до друку 05.12.2025

Serhii HORIELYI
(Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law)

Public Participation in the Development and Implementation of the National Security Strategy of Ukraine

The article is devoted to the analysis of public participation in the formation and implementation of the national security strategy of Ukraine, as well as to the identification of problems and prospects in this area. The author summarizes the concept of public participation. It is emphasized that public participation is a process by which citizens are involved in public administration decision-making, policy development, planning, and implementation of projects that affect their lives and society as a whole. The legal and legislative framework for public participation in the formation and implementation of the national security strategy of Ukraine is outlined. The role of non-governmental organizations, think tanks, and expert groups involved in monitoring national security issues is revealed. Among them are: The Center for Army, Conversion and Disarmament Studies, the Come Back Alive Foundation (since 2024, the PZ Initiatives Center), the Center for Media Reform (StopFake), the Institute for Information Security, the Center for Civil Liberties, and the Public Committee for National Security of Ukraine. Some dialogue platforms for discussing national security issues are described, in particular, at the local level: group discussion, focus group, street survey, research walk, open meeting, workshop of ideas (workshop). The analysis of the scientific publications allowed us to identify the levels of public participation and their impact. In particular: I manipulation, II therapy, III informing, IV consulting, V taking into account opinions, VI partnership, VII delegation of authority, VIII public management. The author emphasizes the last three levels, which are characterized by real (effective) participation of citizens in the process of planning, making, and implementing public administration decisions in the form of partnership, referendums, etc. The author analyses the key problems of public participation in the formation and implementation of the national security strategy of Ukraine, namely: insufficient transparency of processes, limited opportunities for involvement, low public awareness, lack of effective feedback mechanisms, insufficient support for public initiatives, information manipulation and disinformation, and lack of a unified policy on public security. The author outlines the ways to solve the problems and eliminate their consequences, and proposes promising directions for the development of public participation in the formation and implementation of the national security strategy of Ukraine..

***Keywords**: national security, public participation, national security strategy of Ukraine, public organizations.*